Gemeente Raalte

MEMO

Datum	21 september 2026
Aan	College van B&W
Kopie aan	
Van	Tom van 't Zand
Onderwerp	Aanvullende analyse op het advies historisch archief gemeente Raalte

Inleiding

In september 2025 is een eerste advies opgesteld over de toekomst van het historisch archief van de gemeente Raalte. Aanleiding waren de verwachte nieuwe eisen aan archieftoezicht, archiefbeheer en dienstverlening, de voorgenomen nieuwbouw van het gemeentehuis en de voortgaande digitalisering van de informatiehuishouding. In dat advies zijn vier varianten onderzocht. De voorkeur ging uit naar het onderbrengen van het historisch archief en het wettelijke archieftoezicht bij Collectie Overijssel via deelname aan de gemeenschappelijke regeling.

De keuze voor de toekomst van het historisch archief is niet uitsluitend een keuze voor een opslaglocatie of een uitvoeringsvorm. Het is vooral een keuze voor de wijze waarop de gemeente haar publieke verantwoordelijkheid voor archiefzorg, toezicht, erfgoed en informatiebeheer op de lange termijn wil organiseren.

Door ontwikkelingen in de markt is gebleken dat de archivarisfunctie niet uitsluitend via een publieke archiefdienst hoeft te worden georganiseerd. Ook een commerciële partij kan deze functie aanbieden, mits de wettelijke eisen aan onafhankelijkheid, deskundigheid en positionering aantoonbaar worden geborgd. In het kader van transparantie heeft daarom een aanvullende analyse op het eerdere advies plaatsgevonden.

Uit de analyse blijkt dat meerder scenario's uitvoerbaar zijn. De verschillen zitten daarom niet zozeer in de vraag óf de wettelijke taken kunnen worden uitgevoerd, maar in de mate waarin deze taken duurzaam, onafhankelijk en toekomstbestendig kunnen worden geborgd.

2. Uitgangspunten voor de analyse

De keuze moet een oplossing bieden voor zowel het aanwezige historische archief als de toekomstige archieffunctie. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten bepalend:

- Het archieftoezicht moet onafhankelijk en deskundig zijn ingericht.
- De bewaring, toegankelijkheid en bescherming van analoge en digitale archiefbescheiden moeten duurzaam zijn geborgd.
- Het gekozen scenario moet continuïteit bieden.
- De gemeente moet voldoende invloed houden op beleid, kwaliteit en dienstverlening, ook wanneer werkzaamheden extern worden uitgevoerd.
- De structurele kosten moeten worden beoordeeld in samenhang met kwaliteit, risico’s en de organisatorische inspanning die bij ieder scenario hoort.

3. Analyse

Gekozen optie: Toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling Collectie Overijssel

In dit scenario wordt het historische archief ondergebracht bij Collectie Overijssel en neemt de gemeente deel aan de gemeenschappelijke regeling. De gemeentearchivaris, het toezicht, de archiefdienst, de archiefbewaarplaats en de publieksgerichte dienstverlening worden in samenhang georganiseerd. De gemeente oefent invloed uit via de publiekrechtelijke governance van de regeling.

Sterke punten: De onafhankelijkheid van de archivaris is formeel geborgd. De regeling biedt continuïteit, gespecialiseerde kennis, een breed netwerk en samenhang tussen toezicht, beheer, dienstverlening en toekomstige digitale voorzieningen zoals een e-depot. Er is geen periodieke aanbesteding nodig en de personele kwetsbaarheid voor de gemeente is beperkt. Ook de erfgoedfunctie en (digitale)toegankelijkheid voor het publiek zijn sterker ontwikkeld dan in het andere scenario.

Aandachtspunten: De gemeente deelt de strategische regie met de andere deelnemers en heeft minder ruimte om dienstverlening geheel naar eigen inzicht in te richten. De structurele lasten zijn hoger dan bij een commerciële oplossing. Daarnaast bestaat bij de nieuwbouw van Collectie Overijssel een financieel risico. Hiervoor is in de raming een risico-opslag opgenomen.

Nieuw ontstane mogelijkheid: Dienstverlening door een commerciële partij, inclusief archivarisfunctie

In dit scenario wordt het historische archief ondergebracht bij een marktpartij op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De gemeente kan daarbij niet alleen opslag en beheer inkopen, maar ook de archivarisfunctie bij een commerciële partij afnemen, mits de onafhankelijkheid, deskundigheid en wettelijke positionering van de gemeentearchivaris aantoonbaar zijn geborgd. De gemeente blijft eindverantwoordelijk voor regie, toezicht op de afspraken en naleving van de wettelijke verplichtingen.
Onderbrenging bij een commerciële partij kent de laagste directe kosten en biedt op korte termijn flexibiliteit. Deze variant biedt echter minder zekerheid op de lange termijn. De dienstverlening is gebaseerd op contractuele afspraken en vraagt periodiek om aanbesteding, contractbeheer en mogelijk toekomstige migraties.
Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de inrichting van onafhankelijk toezicht en voor de juiste positionering van de archivarisfunctie, ook wanneer deze functie extern of commercieel wordt ingekocht. Hierdoor ontstaat een situatie waarin wettelijke rollen en uitvoerende werkzaamheden over meerdere partijen kunnen worden verdeeld. Hoewel dit juridisch mogelijk is, vraagt het meer regie vanuit de gemeente en brengt het extra organisatorische kwetsbaarheden met zich mee.

Sterke punten: De jaarlijkse uitvoeringskosten zijn naar verwachting het laagst. Een marktpartij kan flexibel opereren en beschikt doorgaans over professionele opslag en specialistische uitvoeringskennis. De directe personele kwetsbaarheid voor het fysieke beheer is beperkt.

Aandachtspunten: De governance is contractueel in plaats van publiekrechtelijk. Onafhankelijk toezicht, beleidsmatige samenhang en de wettelijke positionering van de gemeentearchivaris moeten afzonderlijk en aantoonbaar worden georganiseerd, ook als de archivarisfunctie bij dezelfde of een andere commerciële partij wordt afgenomen. De continuïteit hangt af van contractduur, marktontwikkelingen en een toekomstige aanbesteding. Wisseling van leverancier kan leiden tot migratiekosten en risico's voor dienstverlening en toegankelijkheid. De erfgoedfunctie, publiekswerking en integrale verbinding met toezicht, Woo, advies en e-depot zijn minder sterk aanwezig.

Daarnaast is een belangrijk aandachtspunt dat deze variant geen aansluiting biedt op de gezamenlijke ontwikkeling van een e-depot binnen Collectie Overijssel. De gemeente wordt dan zelf verantwoordelijk voor de aanbesteding, implementatie en het beheer van het e-depot. De markt voor e-depotvoorzieningen is nog volop in ontwikkeling, dit brengt risico's met zich mee op het gebied van investeringskosten, implementatietijd, kennisopbouw en toekomstbestendigheid. En wanneer de gemeente Raalte hiervoor kiest ontstaat een afwijkende situatie binnen de DOWR-samenwerking. Dit leidt tot hogere organisatorische kwetsbaarheid, extra beheerkosten en verlies van schaalvoordelen.

4. Financiële vergelijking

Onderstaande tabel geeft de geactualiseerde bedragen uit het afwegingskader weer. Het gaat om ramingen. Indexatie, wijzigingen in wettelijke eisen, aanbestedingsuitkomsten en ontwikkelingen rond huisvesting kunnen de werkelijke lasten beïnvloeden.

	1. Collectie Overijssel		**2. Commerciële partij**	
	Incidenteel	Structureel Per jaar	Incidenteel	Structureel Per jaar
Archivaris		Inclusief		€ 20.000
Archiefbewaarplaats		Inclusief		€ 20.000
Studiezaal		Inclusief		Inclusief
Aanbesteding archiefbewaarplaats (elke vier jaar)			€ 0	€ 5.000
Personele inzet op regie/aansturing en leveranciersmanagement				€ 5.000
Aanbesteding e-depot (elke vier jaar)		Collectief met GR	€ 0	€25.000
Gemeenschappelijke regeling (vanaf 2027 € 67.950 per jaar. vanaf 2029 € 93.600)		€ 93.600[1]		
Beleidsadvisering (vanaf 2027)		€ 5.000		
Risico-opslag nieuwbouw Collectie Overijssel (vanaf 2029)[2]		€ 9.300		
Verhuiskosten archief	€ 20.000			€ 6.700
Besparing huidige formatie (vanaf 2029)		€ -11.000		€-11.000
Totaal	**€ 20.000**	**€ 96.900**	€ 0	**€70.700**

Incidentele kosten voor aanbestedingen en eventuele verhuizingen zijn vanwege het terugkomende karakter omgerekend naar structurele bedragen.

[1] Prijspeil 2025

[2] Definitieve besluitvorming over het investeringskader moet nog plaatsvinden

5. Afweging

Wettelijke borging en onafhankelijk toezicht
De GR biedt de meest zuivere positionering van de gemeentearchivaris en het toezicht. Bij een commerciële partij kan ook de archivarisfunctie worden ingekocht, maar blijft de gemeente verantwoordelijk voor een onafhankelijke positionering, heldere mandaten en toetsbare kwaliteitseisen. De scheiding tussen opdrachtgever, beheerder en toezichthoudende rol vraagt daarom extra regie en duidelijke verantwoordelijkheidsafspraken.

Governance en bestuurlijke invloed
De GR biedt formele bestuurlijke invloed en democratische controle binnen een publiekrechtelijke samenwerking. Bij een commerciële partij berust de invloed vooral op contractvoorwaarden en contractmanagement. Dat is flexibel, maar minder duurzaam en minder beleidsmatig verbonden.

Continuïteit, kennis en personele kwetsbaarheid
Collectie Overijssel kan specialistische kennis, capaciteit en ontwikkeling over meerdere deelnemers spreiden. Hierdoor is de continuïteit minder afhankelijk van individuele medewerkers. Een commerciële partij vermindert de kwetsbaarheid in de uitvoering, maar introduceert afhankelijkheid van de markt en de contractcyclus.

Digitale archivering en e-depotvoorziening
De toekomstige verplichting tot duurzame opslag en digitale overbrenging van archiefinformatie vraagt om een betrouwbare e-depotvoorziening. Bij deelname aan Collectie Overijssel wordt deze ontwikkeling in gezamenlijkheid met andere Overijsselse overheden vormgegeven. Bij een commerciële oplossing moet de gemeente deze voorziening zelf organiseren of hiervoor afzonderlijke afspraken maken. Dit brengt risico's met zich mee.

Integrale dienstverlening en digitale ontwikkeling
De GR scoort het sterkst op de samenhang tussen toezicht, archiefbeheer, publieksdienstverlening, advisering en digitale voorzieningen. Een commerciële partij biedt veelal modulaire diensten. Dat kan doelmatig zijn, maar vraagt van de gemeente dat zij de integrale verantwoordelijkheid zelf organiseert en bewaakt.

Financiën en proportionaliteit
De GR kent een hogere structurele raming. De meerkosten staan echter tegenover een breder takenpakket en een sterkere borging van publieke waarden. De keuze is daarom niet alleen een optimalisatie van opslagkosten, maar een strategische keuze over de inrichting van toezicht, archiefdienst, erfgoedfunctie en duurzame digitale archivering.

6. Advies en afweging

Beide scenario's verschillen in de wijze waarop kwaliteit, continuïteit en wettelijke taken worden geborgd. De Gemeenschappelijke Regeling Collectie Overijssel biedt een publiekrechtelijk verankerde oplossing waarin toezicht, archiefbeheer, dienstverlening, erfgoedtaken en digitale ontwikkeling integraal zijn georganiseerd. Hierdoor ontstaat een stabiele en toekomstbestendige basis voor de informatiehuishouding van de gemeente. Daarnaast profiteert Raalte van de kennis en expertise van een gespecialiseerd netwerk, waarin gezamenlijke vraagstukken rond e-depot, digitale toegankelijkheid en nieuwe technologieën worden ontwikkeld en opgepakt.

Een commerciële partij kan eveneens invulling geven aan deze taken, maar vraagt om een sterkere gemeentelijke regierol om onafhankelijk toezicht, kwaliteit, continuïteit en samenhang blijvend te waarborgen. Deze aspecten moeten contractueel worden vastgelegd en periodiek opnieuw worden geborgd bij aanbestedingen of contractwisselingen. Daar staat tegenover dat deze variant meer flexibiliteit biedt en gepaard gaat met lagere directe kosten. Financieel gezien is dit daarmee de voordeligste optie, terwijl de Gemeenschappelijke Regeling een bredere borging biedt van publieke waarden en langdurige samenwerking.

Het advies uit 2025 blijft daarom na analyse in stand: treed definitief toe tot de Gemeenschappelijke Regeling Collectie Overijssel en breng het historische archief daar onder. De commerciële variant is financieel aantrekkelijker en juridisch uitvoerbaar, maar de GR biedt de meest robuuste borging van de publieke verantwoordelijkheid van de gemeente op de lange termijn.